

ਉਤਪਾਦ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਆਰਟ ਅਤੇ ਕਰਾਫਟ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ – ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਅਕਸਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਾਦ – ਅੰਤਲਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੈ।

ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਲ (Exploring possibilities)

ਸ਼ਿਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਗਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੇਂਟ ਦੀ ਛੋਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਪਰ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ “ਖੂਬਸੂਰਤ” ਹੋਵੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਗਹਿਰੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਭੇਦ ਜਾਣ ਲਏ ਹਨ।

ਹੱਲ ਲੱਭਣੇ (Discovering solutions)

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਰਟ ਅਤੇ ਕਰਾਫਟ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋਗੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਪੇਂਟ ਨੂੰ ਪੇਪਰ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ, ਕਿਵੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਣਾਵਟ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਨਾਲ ਪੁੱਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਿਉ, ਬੇਸ਼ਕ ਨਤੀਜਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਜੋਂ ਫਰਿਜ਼ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਪਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ (Following a model)

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਫਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਉਤਪਾਦ ਵਰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਸਿਰਜਣ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸਕਿੱਲ (ਨਿਪੁੰਨਤਾ) ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਅੱਜਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਉਦਾਹਰਣ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਚਣੌਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ (Playing with materials)

ਪਹਿਲੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦ “ਸੁੰਦਰ” ਜਾਂ “ਵਧੀਆ” ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਲਈ ਮੌਕੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਬਾਅ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ (ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਲਗ ਵੀ) ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਰਟ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਟੀਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਰਾਫਟ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ (Basic Craft Supplies)

ਇਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰਟ ਅਤੇ ਕਰਾਫਟ ਦੁਆਰਾ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁੱਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

- ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੈਂਚੀਆਂ
- ਗਲੂ ਸਟਿਕਾਂ, ਸਫੇਦ ਗਲੂ ਜਾਂ ਪੇਸਟ
- ਵੱਡੇ ਜਾਂ ਆਮ-ਨਾਪ ਦੇ ਕਰੇਆਨ (ਰੰਗ) (ਧੁਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ)
- ਮਾਰਕਰ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਟਿੱਪਾਂ ਵਾਲੇ (ਧੁਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ)
- ਰੰਗਦਾਰ ਪੈਂਸਲਾਂ, ਚਾਕ
- ਪੇਂਟ ਅਤੇ ਪੇਂਟ ਬਰਸ਼

- ਕੰਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਪੇਪਰ, ਅਖਬਾਰ, ਰੱਦੀ ਪੇਪਰ
- ਪਾਪਸਿਕਲ ਸਟਿਕਾਂ
- ਵਾਧੂ ਉੱਨ ਅਤੇ ਧਾਗੇ
- ਖਾਲੀ ਡੱਬੇ, ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਅੰਡਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ, ਟਾਇਲਟ ਪੇਪਰ ਦੇ ਰੋਲ
- ਲਪੇਟਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੂ ਪੇਪਰ, ਰਿਬਨ
- ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀਆਂ, ਰਸਾਲੇ, ਗਰੀਟਿੰਗ ਕਾਰਡ

ਬੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਪੇਂਟਿੰਗ (Painting beyond brushes)

ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਦਿਉ।

- ਬੁਰਸ਼ (ਛੋਟੇ ਬੁਰਸ਼, ਦੰਦ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਰਸ਼, ਪੁਰਾਣੇ ਪੇਂਟ ਵਾਲੇ ਬੁਰਸ਼ ਆਦਿ)
- ਵੱਡੇ ਪੇਂਟ ਰੋਲਰ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜੂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਉ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਾਈਡ ਵਾਕ ਤੇ ਰੋਲਰ ਪੇਂਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ)
- ਉੱਗਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਗਲੀਆਂ
- ਸਪੰਜ, ਕਿਉ-ਟਿਪਸ (ਕੰਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਣ ਵਾਲੇ), ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਡਰਾਪਰ
- ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਪਰੇਅ ਵਾਲੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ
- ਕੁੱਕੀ ਕਟਰ, ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰੋ)
- ਲਕੜੀ ਦੇ ਬਲਾਕਸ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਣਤਰ ਦਿਉ)
- ਰਸੋਈ ਦੇ ਬਰਤਨ (ਆਲੂ ਫੇਹਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਨਾਲ ਦਿਲਚਸਪ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਬਣਦੇ ਹਨ)
- ਮਾਰਬਲਜ਼ ਜਾਂ ਬੰਟੇ (ਇਕ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਕਾਗਜ਼ ਫਿਵਾ ਕੇ ਬੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾਓ)
- ਸਟਰਾਅ (ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਪੇਂਟ ਪਾ ਕੇ ਸਟਰਾਅ ਨਾਲ ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਫੈਲਾਓ)
- ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਂਟ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾਓ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਘੁੰਮਾਓ)
- ਪਾਈਨ (ਚੀੜ੍ਹ) ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ
- ਕਾਰਪੈਟ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਇਕ ਮਿਟਨ ਜਿਸ ਦੀ ਜੋੜੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰੋ)
- ਟਾਇਲਟ ਪੇਪਰ ਦੇ ਰੋਲ (ਕਾਗਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਓ; ਰੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹੋ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਣਤਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਾਓ)
- ਬੁਲਬੁਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਂਟਿੰਗ (ਪੇਂਟ ਵਿੱਚ ਬੁਲਬੁਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਤਰਲ ਪਾਓ ਅਤੇ ਫੂਕ ਮਾਰਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਪਰ ਬੁਲਬੁਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪੇਂਟ ਕਰੋ)
- ਰੱਸੀ, ਉੱਨ
- ਬਰਫ਼ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ (ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ, ਹੈਂਡਲ ਲਈ ਇਕ ਪੌਪਸਿਕਲ ਸਟਿਕ ਲਗਾ ਕੇ ਜਮਾ ਦਿਓ)
- ਪਿਆਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਥੈਲੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁੱ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੋ ਅਤੇ ਕੱਸ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰੋ)

ਦੁਆਰਾ ਬੈਟਸੀ ਮਾਨ

ਮਦਦਗਾਰ ਬਾਰਬ ਸਟੀਵਨਸਨ, ਹੋਮ ਚਾਈਲਡ ਕੇਅਰ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ, ਓਟਵਾ

Process, not Product

When you do art and craft activities with children, the **process** — how things happen — is often much more important than the **product** — the object you end up with.

Exploring possibilities

Process is especially important for toddlers and young preschoolers who are just beginning to explore the world around them. They have lots to learn about the feel of finger paint between their fingers, the way it can be pushed around on paper and the way the colours mix together. It's not at all important that their painting be "beautiful." Their first attempts might end up a deep brown mixture of all the colours and that's fine. They discovered a lot about colours and textures.

Discovering solutions

When you think more about process than about the product of art and craft activities, you will encourage children to try out new materials. You want them to *discover* different ways to put paint on paper, how different textures can be made to stick to one another, what happens when you try to build a bridge with egg cartons. While they are doing this, children also get a chance to develop their

problem solving skills. Let them try things their way, even if it doesn't always turn out. Not everything they make has to be put on show on the refrigerator door!

Following a model

On the other hand, sometimes you may decide to put more emphasis on making a craft that looks like a specific finished product. Copying a model is a very different skill from creating from imagination. Older children may be ready to try following an example, once they've learned how materials and tools work. They may even enjoy the challenge, although there should always be room for individual creativity.

Playing with materials

Even after the age of first discovery, children still need opportunities to just enjoy the process, without worrying whether their product will be "pretty" or "good." With that pressure removed, older children (and even adults!) can have fun playing around with materials and discovering new effects. When you plan art experiences, remember to keep a balance between aiming at the product and simply letting the process unfold.

Basic Craft Supplies

Here are some basic craft supplies that will encourage children to express themselves through arts and crafts.

- child-safe scissors
- glue sticks, white glue or paste
- large and regular-sized crayons (washable)
- markers, some with different tips (washable)
- coloured pencils, chalk
- paint and paint brushes
- construction paper, newsprint, scrap paper
- popsicle sticks
- wool and fabric scraps
- empty boxes, milk and egg cartons, toilet paper rolls
- wrapping paper scraps, ribbon
- old catalogues, magazines, greeting cards

Painting beyond brushes

Just about anything can be turned into a creative and interesting tool to paint with. Let your imagination run wild.

- brushes (small brushes, tooth brushes, old paint brushes, etc.)
- large paint rollers (attach them to an old broom handle and children can roller paint on the sidewalk)
- fingers and toes
- sponges, Q-tips, eye droppers
- squeeze bottles and spray bottles
- cookie cutters, toy animals (print with them)
- wooden blocks (glue things on them to create different textures)
- kitchen utensils (potato mashers make interesting designs)
- marbles (roll them around in a box lined with paper)
- straws (blow paint around on paper)
- toy cars (roll them around in paint, then on paper)
- pine branches
- carpet pieces, mittens that have lost their mate (print with them)
- toilet paper rolls (roll on paper; glue string or other textures to rolls)
- bubble painting (add bubble liquid to paint and blow to paint bubbles on paper)
- string, wool
- ice cubes (mix paint with lots of water in yogurt containers, add a popsicle stick for a handle, freeze)
- deodorant bottle (take ball out of empty deodorant bottle, fill with paint and water. Put ball back, roll paint onto paper)
- onion bags (fill with cotton balls and tie tightly, print with them)

by Betsy Mann

with help from Barb Stevenson, home child care provider, Ottawa